

การวิเคราะห์รายวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา
ในหลักสูตรครุศึกษา ของมหาวิทยาลัย
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

ร้อยเอกหญิง ญาติมา สวงจันทร์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสุศึกษา ภาควิชาพลศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-638-778-2

ลิขสิทธิ์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

21 ส.ค. 2545

117962213

**AN ANALYSIS OF THE COURSES RELATED ENVIRONMENTAL EDUCATION
IN TEACHER EDUCATION CURRICULUM AT THE HIGHER EDUCATION LEVEL OF
UNIVERSITIES UNDER THE MINISTRY OF UNIVERSITY AFFAIRS**

CAPT. YATIMA SUANGKHAN

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Health Education**

Department of Physical Education

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1997

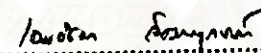
ISBN 974-638-778-2

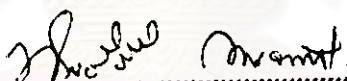
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การวิเคราะห์รายวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในหลักสูตร
ครุศึกษา ของมหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
โดย ร้อยเอกหญิง ญาติมา สงวนพันธ์
ภาควิชา พลศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทิพย์สิริ กาญจนวาสิ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ศุภวัฒน์ ชูติวงศ์)

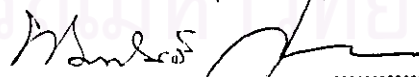
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เอ็มอัชมา วัฒนบุรานนท์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทิพย์สิริ กาญจนวาสิ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. รัชณี ขวัญบุญจันทร์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวิธนา สุวรรณเขตนิกม)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิรมิตน์ เดชะคุปต์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

ญาติมา ดวงจันทร์ , ร.อ.หญิง : การวิเคราะห์รายวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในหลักสูตรครุศึกษา ของมหาวิทยาลัย
สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย (AN ANALYSIS OF THE COURSES RELATED ENVIRONMENTAL EDUCATION IN
TEACHER EDUCATION CURRICULUM AT THE HIGHER EDUCATION LEVEL OF UNIVERSITIES UNDER
THE MINISTRY OF UNIVERSITY AFFAIRS) อ.ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.พิทยังสิริ กาญจนวาสิ ; 278 หน้า.
ISBN 974-638-778-2

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ วิเคราะห์เอกสารหลักสูตรครุศึกษาในรายวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในหลักสูตร
ครุศึกษา ของมหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูล จากเอกสารหลักสูตรของรายวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม
ศึกษา และส่งรายชื่อวิชาดังกล่าวไปยังมหาวิทยาลัยทั้ง 12 สถาบัน ได้เอกสารประมวลการสอนที่สมบูรณ์ครบถ้วน ซึ่งเป็นกลุ่ม
ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 32 รายวิชา จากนั้นดำเนินการวิเคราะห์ลงในแบบวิเคราะห์หลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งผลการ
วิจัยพบว่า

- 1.ลักษณะของรายวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ส่วนใหญ่เปิดให้เรียนในหมวดวิชาเฉพาะ(เอก) ในลักษณะของ
สิ่งแวดล้อมที่แทรกในรายวิชาอื่น ๆ มากที่สุด รองลงมาเปิดให้เรียนในหมวดวิชาการศึกษาทั่วไป ที่พบน้อยคือในหมวดวิชาชีพและ
ในหมวดวิชาเลือกเสรี
- 2.วัตถุประสงค์ของรายวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ต่างมุ่งหวังให้บัณฑิตมีความรู้-ความเข้าใจและ
ความตระหนักถึงคุณประโยชน์ของสิ่งแวดล้อมและผลกระทบจากการใช้วิทยาศาสตร์-เทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงของ
สิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำรงชีวิต รองลงมา มุ่งให้ความรู้ใน การเลือกใช้ทรัพยากรธรรมชาติมาป้องกันและลดมลพิษของปัญหา
สิ่งแวดล้อม ที่พบน้อยที่สุด คือการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน
- 3.เนื้อหาสาระที่บรรจุในรายวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ส่วนใหญ่ มุ่งหวังให้บัณฑิตมีความรู้ด้านการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยาและการจัดการทรัพยากร รองลงมา มุ่งให้ความรู้ด้าน สังคมมนุษย์กับเศรษฐกิจและ
วัฒนธรรม มีบางรายวิชา บรรจุเนื้อหาด้านกฎหมายและมาตรการควบคุมแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมและเทคนิคการวิเคราะห์ของ
สิ่งแวดล้อมเข้าไปด้วย ไม่พบรายวิชาใด บรรจุเนื้อหาด้านนิทัศน์และจรรยาบรรณทางสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน
- 4.กิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนใหญ่เน้นการบรรยาย อภิปรายซักถามและตอบคำถาม ศึกษาด้วยตนเองและใช้
สื่อทัศนูปกรณ์ รองลงมา คือ การเชิญวิทยากรพิเศษ ทำรายงาน ค้นคว้ารายบุคคล-รายกลุ่มและวิจารณ์รายงานที่พบน้อยที่สุดคือ
การศึกษานอกสถานที่ ทำโครงการกรณีศึกษา สรุปประเด็น-วิเคราะห์ปัญหาและกิจกรรมร่วมพัฒนาชุมชน ไม่พบรายวิชาใดระบุ
กิจกรรมการเรียนการสอนโดยการใช้เกมส์และสถานการณ์จำลอง
- 5.การวัดและการประเมินผล เน้นการสอบ รองลงมา สังเกตการณ์มีส่วนร่วมในชั้นเรียน ตอบคำถาม ศึกษาค้นคว้า
รายงาน การทดสอบก่อนและหลังเรียน ที่พบน้อยที่สุด คือ การสังเกตการจัดกิจกรรมเสริมประสบการณ์โดยนักเรียน เช่น เข้าร่วม
โครงการ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม.

ภาควิชา พลศึกษา
สาขาวิชา สุขศึกษา
ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อผู้คัด 5.0.1010 6/5 8/1-
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา อ.พิทยังสิริ กาญจนวาสิ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

3970482027 : MAJOR HEALTH EDUCATION

KEYWORD ANALYSIS/ ENVIRONMENTAL EDUCATION/TEACHER EDUCATION CURRICULUM

YATIMA SUANGKHAN, CAPT : AN ANALYSIS OF THE COURSES RELATED ENVIRONMENTAL EDUCATION IN TEACHER EDUCATION CURRICULUM AT THE HIGHER EDUCATION LEVEL OF UNVERSITIES UNDER THE MINISTRY OF UNIVERSITY AFFAIRS. THESIS ADVISOR : ASSIST. PROF. TIPSIRI KARNJANAWASEE, Ph.D. 278 pp. ISBN 974-638-778-2.

The purpose of this research was to analyze courses related to the Environmental Education in teacher education curriculum among the universities under the Ministry of University Affairs. Thirty-two completed course syllabus were received from the sample university. The data were analyzed for the conclusion regarding the objective, contents, teaching and learning activity and measurement and evaluation.

The findings were as follows :

1. Most courses related to Environmental Education were offered in major areas in general education respectively, only few were found in vocational and elective courses.
2. The objectives of courses related the Environmental Education. It was found that these objectives mostly emphasized on providing knowledge and awareness about the benefit of the environment and the impact of the using science and technology , altered the human life and aims course emphasized the skills in using natural resources to protect the Environmental problems. At least to promote of the Environmental sustainable
3. Most of contents regarding Environmental Education emphasized the knowledge in conservation of natural resources and Environment management. The knowledge in ecosystem, social science and socio-economics were found minor emphasized. Some courses contained the content on the Environmental Laws and the analytical technique regarding Environment. The content concerning concepts and Ethics about Environment were not found in the courses related Environmental Education.
4. The most application of the courses it was found that emphasized on lecturing, discussing, self study and using audio-visual media. Minor emphasized were found guest-speakers , reporting , individual and group discussing ,out door studying, case study, community participation were the least found in the teaching. Using game and simulation were not found.
5. The measurement and evaluations emphasized mostly on students examination observation in classroom, reporting . Observation in environmental project ,pretest-posttest were found the least applied.

ภาควิชา..... ๒๕๕๓

สาขาวิชา..... ๒๕๕๓

ปีการศึกษา..... ๒๕๕๓

ลายมือชื่อนิสิต..... ๒๕๕๓

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วย ความอนุเคราะห์ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทยสิริ กาญจนวาลี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณา ให้การช่วยเหลือคำแนะนำและตรวจแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ และขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอมอัสฉณา วัฒนบูรานนท์ ประธานกรรมการควบคุมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.รัชนี ขวัญบุญจันทร์ , ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม และผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิมพันธ์ เตะระคุปต์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการช่วยเหลือ ให้คำปรึกษาแนะนำ และให้ ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาตรวจแก้ไขแบบวิเคราะห์รายวิชา โดยให้ความรู้และคำแนะนำ ด้วยความกรุณาเป็นอย่างดีทุกท่าน ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.เกษม จันทร์แก้ว และรองศาสตราจารย์ ลาวัลย์ วิทยาอุทมิฎล อาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่า เสนอแนะข้อคิดเห็นอันเป็น ประโยชน์แก่งานวิจัย ขอขอบพระคุณ คณะบดี คณะครุศาสตร์ และศึกษาศาสตร์, ผู้อำนวยการ กองบริการการศึกษารองมหาวิทยาลัยที่เป็นแหล่งข้อมูล ตลอดจนคณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการส่งเอกสารประมวลการสอบ เพื่อให้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ครั้งนี้ ขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่ห้องสมุด ทบวงมหาวิทยาลัย ที่อำนวยความสะดวกในการค้นหา ข้อมูล นอกจากนี้ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณพระพรหมคุณาภกร ที่สนับสนุนทุนบางส่วนในการ เรียนและขอขอบคุณ บัณฑิตวิทยาลัย ที่กรุณาให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้ด้วย

ท้ายนี้ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ คุณย่า น้า อา น้อง เพื่อน ๆ ทุกคน รวมทั้งพี่ ๆ น้องๆ ในแผนกไอซียูคัลยกรรม รพ. พระมงกุฎเกล้าฯ ทุกท่าน ที่เปิดโอกาสและสนับสนุนผู้วิจัยใน การเรียนอีกทั้งคอยให้กำลังใจ ช่วยเหลือ และเสียสละเวลาบางช่วงของการทำงาน เพื่อให้ผู้วิจัย บรรลุความสำเร็จของ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้

ญาติมา สวงจันทร์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	6
คำจำกัดความเชิงปฏิบัติการ.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ตอนที่ 1	
ความหมายของสิ่งแวดล้อมศึกษา.....	10
วัตถุประสงค์ของสิ่งแวดล้อมศึกษา.....	13
หลักการของสิ่งแวดล้อมศึกษา.....	16
มโนทัศน์ต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมศึกษา.....	21
ตอนที่ 2	
ความหมายของหลักสูตร.....	30
ส่วนประกอบของหลักสูตร.....	31
หลักสูตรครูศึกษา.....	33
รูปแบบ การวิเคราะห์ หลักสูตร.....	36
รูปแบบการประเมินผลหลักสูตร.....	43

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ตอนที่ 3	
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	54
-ในประเทศ.....	54
-ต่างประเทศ.....	59
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	61
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	61
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	62
-สร้างแบบวิเคราะห์.....	62
ศึกษาเอกสาร.....	62
กำหนดกรอบการวิเคราะห์.....	62
จำลองแบบวิเคราะห์และกำหนดเกณฑ์.....	62
ตรวจสอบและศึกษาความถูกต้อง.....	70
ปรับปรุงแบบวิเคราะห์.....	70
-สร้างแบบสัมภาษณ์.....	70
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	70
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	95
รายการอ้างอิง.....	107
ภาคผนวก.....	113
ก. รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	114
ข. หนังสือขอความร่วมมือ.....	117
ค. รายชื่อวิชาที่ขออนุเคราะห์เอกสารประมวลการสอน.....	121
ง. ตารางเอกสารประมวลการสอน.....	135
จ. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	266
-แบบวิเคราะห์เอกสาร.....	267
-แบบสัมภาษณ์.....	275
ประวัติผู้วิจัย.....	278

สารบัญ ตาราง

ตารางที่	ชื่อเรื่อง	หน้า
1	รูปแบบการประเมินผลของสแตก (Stake).....	45
2	ตารางวิเคราะห์ภัยของ (Puissance).....	49
3	ลักษณะรายวิชา สิ่งแวดล้อม ที่เปิดให้เรียน ในหลักสูตรครุศึกษา ของมหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.....	136
4	จำนวนหน่วยกิตของรายวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในหลักสูตรครุศึกษา ของมหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำแนกตามมหาวิทยาลัย ลักษณะวิชา และหมวดวิชา.....	75
5	วัตถุประสงค์ของรายวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในหลักสูตรครุศึกษา ของมหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.....	150
6	ค่าร้อยละของจำนวนวิชาจำแนกตาม วัตถุประสงค์ของรายวิชา ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในหลักสูตรครุศึกษา ของมหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.....	80
7	เนื้อหาของรายวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในหลักสูตรครุศึกษา ของมหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.....	197
8	ค่าร้อยละของจำนวนวิชาจำแนกตาม เนื้อหาของรายวิชา ที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในหลักสูตรครุศึกษา ของมหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.....	85
9	กิจกรรมการเรียนการสอนของรายวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในหลักสูตรครุศึกษา ของมหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.....	243
10	ค่าร้อยละของจำนวนวิชาจำแนกตาม กิจกรรมและวิธีการเรียนการสอน รายวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในหลักสูตรครุศึกษา ของมหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.....	89
11	การวัดและประเมินผลของรายวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในหลักสูตรครุศึกษา ของมหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.....	256

สารบัญ ตาราง (ต่อ)

ตารางที่	ชื่อตาราง	หน้า
12	คำร้อยละของจำนวนวิชาจำแนกตาม การวัดและประเมินผล ในรายวิชาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในหลักสูตรครุศึกษา ของมหาวิทยาลัย สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย.....	91

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ แผนภูมิ

แผนภูมิที่	ชื่อเรื่อง	หน้า
1	องค์ประกอบและโครงสร้างของศึกษาศาสตร์.....	35
2	โมเดลของไทยเลอร์.....	43
3	ขั้นตอนการเรียนการสอนและชั้นประเมินหลักสูตรของไทยเลอร์.....	46
4	รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทรวิศ.....	50

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย